Snoepbosjes

Handleiding voor het planten

GoodPlanet

Inhoud

Een snoepbosje op school 3

- Wat is een Snoepbosje? 3
- Waarom een Snoepbosje planten op school? 4
- Waarom een Snoepbosje in plaats van een gewone moestuin? 4

Je snoepbosje planten 5

- Overzicht van de verschillende stappen 5
- Stap 1: Kies een geschikte locatie 6
- Stap 2: Ontwerp je Snoepbosje 6
- Stap 3: Bereid de bodem voor 8
- Stap 4: Planten maar! 8
  - Hoe plant je bomen en struiken? 10
  - Hoe plant je de klimplant? 10
  - Hoe plant je de kruidlaag? 10
  - Hoe plant je de kruiplaag? 11
  - Hoe plant je de wortellaag? 11
- Stap 5: Het eerste onderhoud 12
  - Mulchen 12
  - Water geven 12
- Stap 6: Hang het naambordje op 12
- Stap 7: Neem foto's van je kersverse Snoepbosje 12

Een snoepbosje op school

Wat is een Snoepbosje?

Een Snoepbosje is een **klein, makkelijk te onderhouden en educatief voedselbosje**. Op een oppervlakte van **12 m²** willen we een **eetbaar ecosysteem** creëren.

We zorgen ervoor dat alle **7 plantlagen** van een voedselbos vertegenwoordigd zijn in het Snoepbosje.

- Voor de **kruinlaag** en de **tussenlaag** planten we een laagstam appelboom en een gele kornoelje.
- De frambozen en de vlier behoren tot de **struiklaag**.
- Als **klimplant** laten we jullie de schisandra of vijfsmakenbes ontdekken.
- In de **kruidlaag** planten we munt, bieslook en dragon, maar ook de minder bekende eetbare bijvoet. We zaaien hier ook groenten zoals spinazie en pompoen.
- Bosaardbeitjes en witte klaver vormen als bodembedekkende planten de **kruiplaag**.
- Tot slot vertegenwoordigen de radijzen, waarvan jullie ook de zaden krijgen, de **wortellaag**.

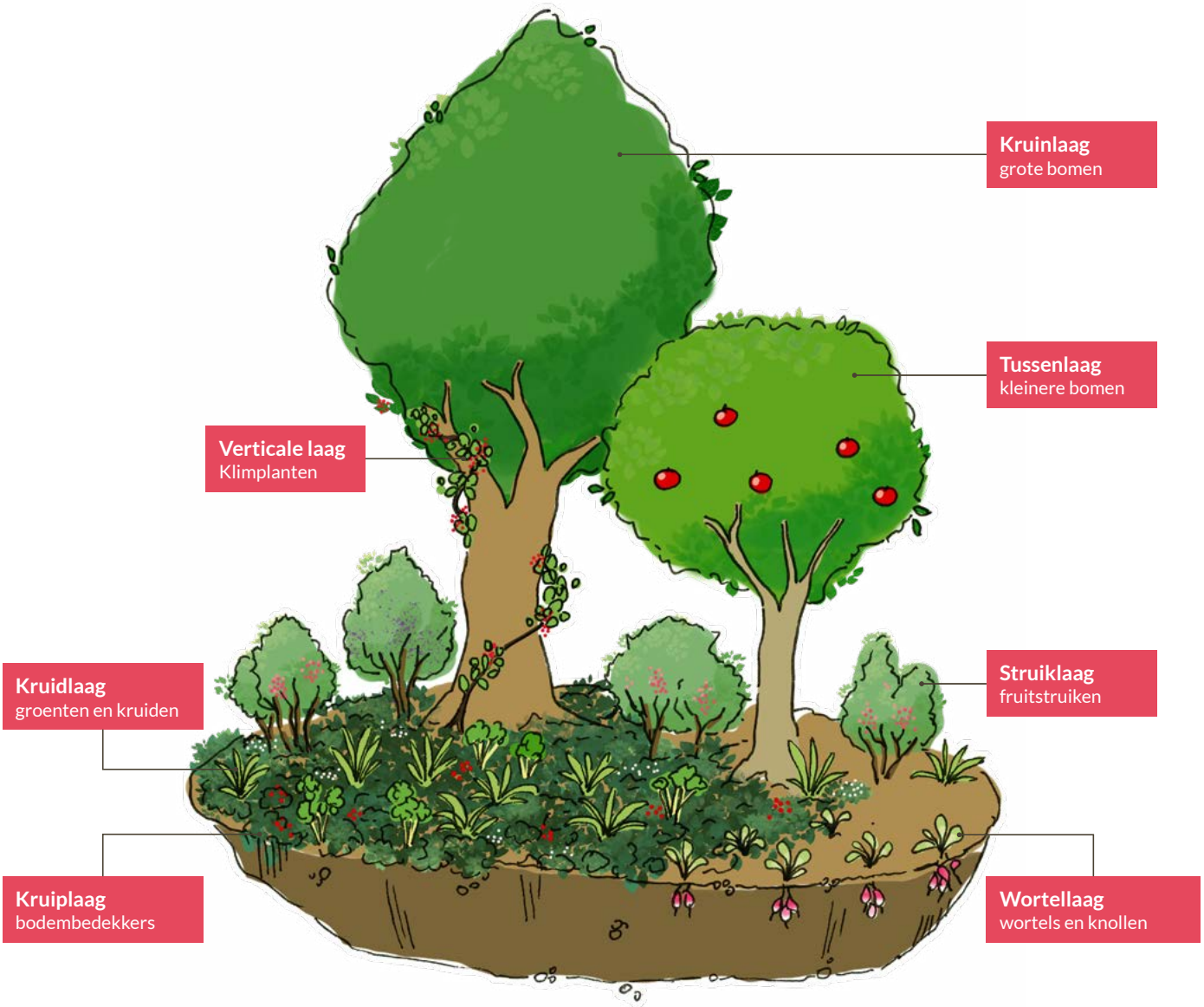

Waarom een Snoepbosje planten op school?

- **Vergroening van de speelplaats**: met de aanleg van het Snoepbosje zet je een mooie stap in het creëren van een groene en natuurlijke speelplaats.
- **Gezonde eetgewoonten bevorderen**: kinderen leren wat het belang is van gezonde voeding door zelf groenten en fruit te kweken.
- **Biodiversiteit verhogen**: door verschillende planten te kweken, dragen jullie bij aan de biodiversiteit.
- **Educatief**: leerlingen krijgen hands-on ervaring met tuinieren en leren over duurzaamheid en voeding.
- **Welzijn verbeteren**: tuinieren in de buitenlucht is rustgevend en bevordert het welzijn van kinderen.

Waarom een Snoepbosje in plaats van een gewone moestuin?

Een Snoepbosje imiteert een evenwichtig ecosysteem zoals dat in de natuur vanzelf ontstaat, met bodembedekkers, een paar kruidachtige planten, struiken, enkele boompjes, ... Dat biedt veel meer kansen dan een monotone rij planten.

In een natuurlijk ecosysteem helpen planten elkaar. De ene plant biedt schaduw of juist bescherming tegen weer en wind, de andere houdt water vast, weer een andere trekt natuurlijke vijanden aan van plaaginsecten op een buurplantje, … Door een eigen, gezond landbouw-ecosysteem te creëren is er minder onderhoud nodig dan in een traditionele moestuin en kan je het jaar rond wel iets oogsten. Bovendien ontstaat er een biodiverse oase die beschutting en voedsel biedt aan insecten en vogels en die beter bestand is tegen de grillen van het veranderende klimaat.

In de praktijk zien we dat er op scholen méér mogelijk is dan enkele moestuinbakken in een hoekje van de speelplaats. Wij zien leerkrachten die de appeloogst met hun klas naar de fruitpers brengen en genieten van heerlijk appelsap. We zien ouders de handen uit de mouwen steken om een betegelde speelplaats om te toveren in groene ruimte. Er is engagement, ambitie, en een toekomstgerichte blik in onze scholen. Dat willen we graag nog verder ‘zien groeien’.

Je snoepbosje planten

Overzicht van de verschillende stappen

Stappenplan	Timing	Materiaal
1. Kies een geschikte locatie 2. Ontwerp je Snoepbosje 3. Bereid de bodem voor	Tussen 2 weken en enkele dagen voor het planten	• 1 of meerdere spade(s) (hoe meer, hoe beter!) • 1 hark
4. Planten maar!	Op de plantdag	• 1 of meerdere spade(s) (hoe meer, hoe beter!)
5. Het eerste onderhoud • Mulchen • Water geven	Binnen één dag na levering van het plantpakket.	• 1 gieter of tuinslang • Werkhandschoenen • 1 zak van 40 liter biologische compost. Voor een zandbodem neem je best een extra zak. • Mulch: stro, dode bladeren • Twee steunpalen: min. 5 cm diameter en 1 m hoog. • Twee bindbuizen: een flexibel bindmateriaal dat geschikt is voor het binden van groeiende bomen. (bv. fietsbanden)
6. Hang het naambordje op 7. Neem foto's van je kersverse Snoepbosje	Op de plantdag	• Het naambordje • Een fototoestel of een mobiele telefoon

Onze tip

Betrek je leerlingen vanaf de eerste stap van het project! Zo kunnen ze zich het project eigen maken en het Snoepbosje opvolgen. Documenteer het project met **foto's** om te delen met de schoolgemeenschap en met andere deelnemers in het project!

STAP 1: KIES EEN GESCHIKTE LOCATIE

Denk goed na over de plaats waar je je Snoepbosje wilt planten. Je bosje heeft **licht, water, lucht en voeding** nodig om te groeien. Kies een plek van minstens **12 m²**, zo zonnig mogelijk (= min. 6 uur zon per dag).

Onze tips

- Ga na of de grond **niet vervuild** is en of er **geen belemmeringen** zijn die het planten kunnen verhinderen of het zelfs onmogelijk maken voor de planten om te groeien. Let op nutsvoorzieningen zoals leidingen van water, elektriciteit, riolering enz.
- Als je de boom op minder dan **2 m** (= de wettelijke afstand) van de erfgrens wilt planten, overleg dan eerst met de buren. Plant de boom niet vlak naast een gebouw.
- Het Snoepbosje kan ook geplant worden in de buurt van of rond **een bestaande boom**, die opgenomen wordt in het ecosysteem van het Snoepbosje. Deze boom kan bijvoorbeeld dienen als steun voor de klimplant.
- Bepaal de **windrichting**. Houd er rekening mee dat hoge beplanting aan de noordkant moet staan (en bij voorkeur een beetje naar het westen). En behoud de zuidkant voor lage beplanting.
- Welke **(wilde) planten** groeien er momenteel op het perceel? Noteer ze of neem eventueel een foto. Dit is nuttige informatie die je kan helpen om het terrein beter te leren kennen.
- Kijk om je heen. Is de plaats goed **toegankelijk**, maar ook 'beschermd' tegen mogelijke ballen van de speelplaats?

STAP 2: ONTWERP JE SNOEPBOSJE

Je hebt een goede locatie gekozen voor het Snoepbosje. Teken nu het bosje op schaal en geef alle bomen, struiken en planten een plekje. Dit plan heb je nodig wanneer je gaat planten.

Onze tips

- Plaats eerst de bomen, want die nemen de meeste ruimte in.
- Plaats vervolgens de struiken rond de bomen. Zorg ervoor dat je genoeg ruimte laat zodat ze allemaal goed kunnen groeien.
- Plaats de klimplant in de buurt van de boom (bewaar min. 1m afstand).
- Plaats lage planten (de groenten en de kruiden) aan de zuidkant. Zo krijgen ze voldoende zonlicht.
- Voorzie een doorgang of paadje om je groenten te oogsten.

Op de volgende pagina zie je een voorbeeld van een beplantingsplan van een Snoepbosje met enkele extra tips per soort:

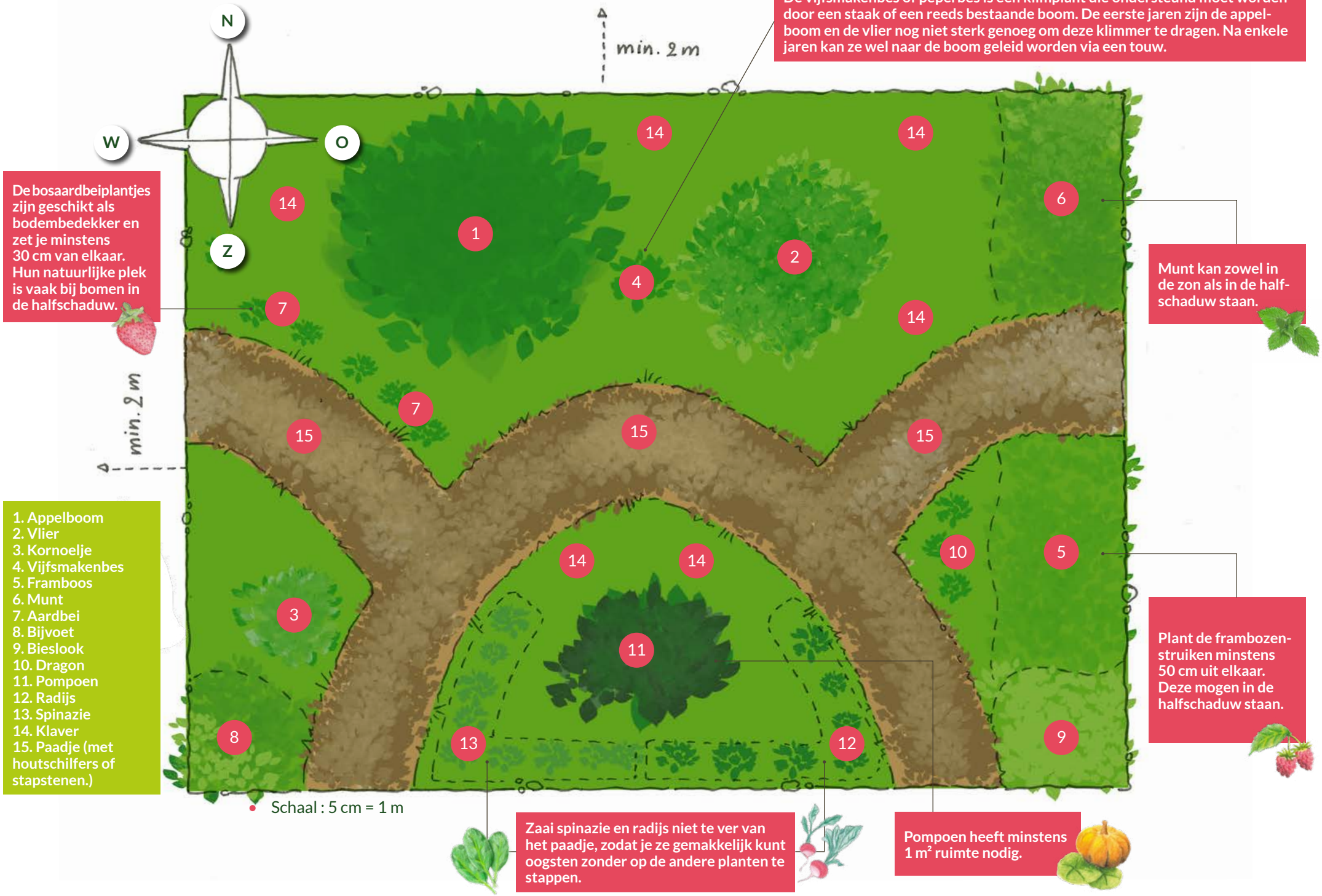
N
W
O
Z
min. 2 m
min. 2 m
De vijfsmakenbes of peperbes is een klimplant die ondersteund moet worden door een staak of een reeds bestaande boom. De eerste jaren zijn de appelboom en de vlier nog niet sterk genoeg om deze klimmer te dragen. Na enkele jaren kan ze wel naar de boom geleid worden via een touw.
De bosaardbeiplantjes zijn geschikt als bodembedekker en zet je minstens 30 cm van elkaar. Hun natuurlijke plek is vaak bij bomen in de halfschaduw.
Munt kan zowel in de zon als in de halfschaduw staan.
Plant de frambozenstruiken minstens 50 cm uit elkaar. Deze mogen in de halfschaduw staan.
1. Appelboom
2. Vlier
3. Kornoelje
4. Vijfsmakenbes
5. Framboos
6. Munt
7. Aardbei
8. Bijvoet
9. Bieslook
10. Dragon
11. Pompoen
12. Radijs
13. Spinazie
14. Klaver
15. Paadje (met houtschilfers of stapstenen.)
Schaal : 5 cm = 1 m
Zaai spinazie en radijs niet te ver van het paadje, zodat je ze gemakkelijk kunt oogsten zonder op de andere planten te stappen.
Pompoen heeft minstens 1 m² ruimte nodig.

STAP 3 : BEREID DE BODEM VOOR - MAX. 2 WEKEN TOT EEN PAAR DAGEN VOOR DE PLANTDAG

Begin tussen 2 weken en een paar dagen voor het planten met het voorbereiden van het terrein.

- Waar je kruidachtige planten, bodembedekkers en wortelgewassen gaat planten, wied je met de hand of met een schoffel. Door graszoden en ongewenste planten te verwijderen, zorg je ervoor dat ze niet concurreren met de nieuwe planten.

- Waar je bomen en struiken gaat planten, maak je de grond los. Je kunt de bodem bewerken tot een diepte van 30 cm. Dat is ongeveer de lengte van een spade. Om dit te doen moet je de grond omscheppen en ervoor zorgen dat er geen grote kluiten zijn. Zo kunnen bomen en struiken gemakkelijker wortelen en kan water makkelijker de bodem insijpelen.

Onze tips

- **Beweeg achteruit om te voorkomen dat je op de omgewoelde aarde stapt.**
- **Gebruik stokken of paaltjes om te markeren waar je de toekomstige bomen en struiken gaat planten.**

STAP 4: PLANTEN MAAR!

Na ontvangst van je plantpakket moeten de boompjes, struiken, klimplanten en kruidachtige planten zo snel mogelijk worden geplant, idealiter binnen de 24 uur[1]. Zo voorkom je dat de wortels uitdrogen. Klaver, spinazie, radijs en pompoen moeten wachten tot de lente om gezaaid te worden.

Kalender: zie volgende pagina

1 Plant je toch later? Kuil dan je bomen en struiken in.
Lukt het niet om het Snoepbosje binnen een dag na levering te planten? Kuil dan tijdelijk de boompjes en struiken in. Dit betekent dat je ze **met hun wortels in de grond** zet. Graaf een brede kuil of greppel waarin je de bomen en struiken naast elkaar legt. Gooi de kuil of greppel weer dicht. Zorg dat alle wortels goed bedekt worden met losse aarde zonder kluiten. Door de aarde kan de vorst en koude de wortels niet beschadigen. Dit kan op een tijdelijke plek. Op deze manier kan je de boompjes en struiken gerust een paar weken laten rusten. Al heeft meteen planten de voorkeur.

		Januari	Februari	Maart	April	Mei	Juni	Juli	Augustus	September	Oktober	November	December
Appelboom Villandry Alkmene Jonathan Idared	Planten												
	Wintersnoei												
	Oogst												
Vlier	Planten												
	Wintersnoei												
	Zomersnoei												
	Oogst												
Gele Kornoelje	Planten												
	Wintersnoei												
	Zomersnoei												
	Oogst												
Framboos	Planten												
	Wintersnoei												
	Zomersnoei												
	Oogst												
Bosaardbei	Planten												
	Snoeien												
	Oogst												
Vijfsmakenbes	Planten												
	Snoeien												
	Oogst												
Munt	Planten												
	Snoeien												
	Oogst												
Bieslook	Planten												
	Snoeien												
	Oogst												
Bijvoet	Planten												
	Snoeien												
	Oogst												
Dragon	Planten												
	Snoeien												
	Oogst												
Spinazie	Zaaien												
	Snoeien												
	Oogst												
Radijs	Zaaien												
	Snoeien												
	Oogst												
Pompoen	Zaaien												
	Snoeien												
	Oogst												
Klaver	Zaaien												
	Snoeien												
	Oogst												

Hoe plant je bomen en struiken?

In het plantpakket: appel, gele kornoelje, framboos en vlier

Volg deze stappen:

- Gebruik je spade voor het graven van een **plantgat**. Het gat moet zo diep en zo breed zijn als het wortelstelsel van de boom die je gaat planten zonder de wortels bijeen te drukken.
- Om de planten van je Snoepbosje de best mogelijke start te geven, geef je ze voedingsstoffen in de vorm van **compost**. Je kunt wat op de bodem van het plantgat leggen.
- **Plaats de boom** in het plantgat en vul het op met een mengsel van compost en uitgegraven aarde.
- Om ervoor te zorgen dat het wortelstelsel voldoende ruimte heeft, **schud** je het boompje voorzichtig heen en weer en druk je de grond zachtjes aan.
- Geef elke plant vervolgens een grote hoeveelheid **water**. Zo maken de wortels contact met de bodem en zullen de planten beter groeien.
- Bevestig de plant de eerste jaren aan een **steunpaal** om de groeirichting aan te moedigen tot de wortels goed gevestigd zijn. Bind hiervoor een steunpaal en de stam van de boom losjes samen met een bindbuis (een oude fietsband werkt prima). In het 1e jaar kunnen extra bindingen nodig zijn om de plant tijdens de groei goed te leiden.
- (Let wel: Voor zuilvormige bomen moet de steunpaal dik genoeg zijn om de boom te ondersteunen. De diameter moet minstens 5 cm zijn).
- **Mulch** rond de plant met stro of dode bladeren.

Onze tips

- **Het Snoepbosje wordt een voedselbron maar ook een klein ecosysteem. Het is dus belangrijk om het ook te voeden. Laat een stuk hout tussen de planten liggen zodat zich een rijke bodem kan ontwikkelen. Dankzij het ontbindingsproces zullen schimmels hun weg vinden in het hout en uiteindelijk ook in het bosje.**

Hoe plant je de klimplant?

In het plantpakket : schisandra of vijfsmakenbes

Volg dezelfde stappen als hierboven, maar met de volgende tips:

- Plant de plant in de buurt van de boom (op 1 m afstand) zodat hij deze in de toekomst als steun kan gebruiken. De eerste paar jaar heeft hij echter een staak of steunpaal nodig. Zodra de boom groot genoeg is om het gewicht van de klimmer te dragen, kan ze deze als steun gebruiken.
- Deze plant is gevoelig voor slakkenvraat. Gebruik een natuurlijk anti-slakkenmiddel om de plant te beschermen (leg eierschalen, koffiedik of houtas rond de plant en/of plaats bieslook en/of munt dichtbij).

Hoe plant je de kruidlaag?

In het plantpakket : munt, bieslook, bijvoet, dragon, spinazie en pompoen

Munt, bieslook, bijvoet en dragon (plant in de lente of in de herfst):

- Volg dezelfde stappen als voor de bomen en de struiken.

Spinazie (zaai in april/mei en augustus/september - houd altijd rekening met de zaaivoorschriften op het zakje):

- Breng in zo los mogelijke grond, met zo min mogelijk kluiten, compost aan om de groei te bevorderen. Verspreid de compost met een hark. Als er kluiten in de grond zitten, aarzel dan niet om ze te verkleinen met de hark of breek ze met de hand.
- Zaai de zaden 1-2 cm diep in rijen met 25 cm tussenruimte.

- Bedek de zaden voorzichtig met aarde.
- Geef voorzichtig water.
- Dun na opkomst de rijen spinazie uit wanneer ze 3 tot 4 blaadjes hebben.
  Je kunt de jonge scheuten die je hebt uitgetrokken als salade eten.
- Spreid de oogst, door om de twee weken een rijtje te zaaien.

Pompoen (zaai in de lente) :
- Pompoenen hebben veel tijd nodig om rijp te worden, zaai ze daarom midden april binnen in potjes en plant ze midden mei buiten. Zaaidiepte: 1,5 – 3 cm.
- Wanneer het plantje enkele blaadjes heeft, mag je het buiten uitplanten. Graaf een plantgat met een spade. Doe wat compost in het gat. Plant je plantje en bedek de wortels voorzichtig met aarde.
- Een pompoen heeft minimum 1 m² ruimte nodig. Deel de plantjes die je teveel hebt uit, maar niet voordat je er zeker van bent dat er geen slakken met de plantjes gaan lopen.
- Strooi bij het uitplanten wat houtas in een kringetje rond de plantjes zodat de slakken op een afstand blijven.
- Geef de planten water, maar giet niet te veel ineens.

Hoe plant je de kuiplaag?

In het plantpakket :
bosaardbei en witte klaver

Bosaardbei (plantperiode: het hele jaar door)
- Volg dezelfde stappen als voor de bomen en de struiken.

Witte klaver (zaai in de lente)
- Wied de grond. Je kunt klaver zaaien op een vrij stuk grond, tussen twee gewassen of aan de voet van bomen. Na verloop van tijd zal het gewas zich vanzelf verspreiden en het perceel bedekken. Je hoeft achteraf niet te mulchen, omdat de plant zelf bodem bedekkend is.
- Verspreid het zaad met een hoeveelheid van 1 tot 2 g/m².
  Om dit gemakkelijker te maken, is het een goed idee om de zaden in een kom te mengen met wit zand.
- Geef lichtjes water tot de zaden ontkiemen.

Hoe plant je de wortellaag met wortel- en knolgewassen?

In het plantpakket :
radijs

Radijs (zaai in de lente, houd altijd rekening met de zaaivoorschriften op het zakje)
- Voeg in zo los mogelijke grond, met zo min mogelijk kluiten, compost toe om de groei te bevorderen. Verspreid de compost met een hark. Als er kluiten in de grond zitten, gebruik dan eerst de hark om ze te verwijderen of breek ze met de hand.
- Zaai de zaden 0,5 cm tot 1 cm diep in rijen met 10 cm tussenruimte.
- Bedek de zaden voorzichtig met aarde.
- Geef water, maar giet niet teveel ineens.
- Dun de zaailingen na opkomst uit zodat de plantjes 3 cm van elkaar staan en er ruimte is voor het vormen van een mooi knolletje.
- Spreid de oogst, door om de twee weken een rijtje te zaaien.

STAP 5: HET EERSTE ONDERHOUD

Mulchen

Na het planten bedek je de bodem tussen de bomen en struiken met een losse laag stro of dode bladeren van 15 cm dik. Mulch beschermt de bodem en het bodemleven tegen direct zonlicht, droogte en vorst. Bovendien voorkomt het onkruidgroei. Dat scheelt je weer wat wieden. Mulch wordt binnen één tot twee jaar omgezet in humus en dat is extra voeding voor de planten.

Water geven

Bij het planten heb je alle bomen en struiken afzonderlijk al water gegeven, zodat de wortels contact maken met de bodem. Na het mulchen geef je het Snoepbosje als geheel nog een keer goed water. De mulchlaag moet volledig doordrenkt zijn. Dit voorkomt niet alleen dat de mulch wegwaait, maar houdt ook de bodem ook lekker vochtig. En het is heerlijk voor je Snoepbosje!

STAP 6: HANG HET NAAMBORDJE OP

Hang het bordje 'Hier groeit een Snoepbosje' op.

STAP 7: NEEM FOTO'S VAN JE KERSVERSE SNOEPBOSJE

Neem foto's van de plantdag en het eindresultaat.
Bewaar ze goed, want we hebben ze nog nodig voor de rest van dit gloednieuwe project.

Veel (leer)plezier!
Het Snoepbosjes-team van GoodPlanet

GoodPlanet